

מוזיקת המדבר

מאנגלית: יואב איתמר וחניטה גוטבלאט

ויליאם קרלוס ויליאמס הוא מחשובי המשוררים המודרניסטיים האמריקנים. לעומת יוצרים אמריקנים רבים אחרים – כדוגמת ת"ס אליוט, עזרא פאונד, ו־H.D. (Hilda Dolittle, הילדה דוליטל) – סירב ויליאמס לעבור לאירופה ונשאר נאמן לאמריקה הן בחייו והן ביצירותיו. אפשר אפילו לומר, שהשיר "מוזיקת המדבר" (שפורסם בפעם הראשונה בשנת 1951) הוא תשובתו לשירו המפורסם של אליוט "ארץ השממה" על הייאוש הקיומי ועל התקווה להפריח את המדבר והחיים. מסקרון במיוחד בשיר זה הוא המפגש בין דמויות אמריקניות למקסיקניות בעיר מקסיקנית שליד הגבול עם טקסס. דמויות אלה מוצגות בעזרת שימוש מפליא של רב-קוליות ושפת דיבור יום-יומית מגוונת. ניסינו להעביר בתרגום זה את המוזיקליות של המקור, וכן את תפיסת האחר על מופעיו השונים – האישה בעיני הגבר, המקסיקני בעיני האמריקני, העני וההומלס בעיני האנשים המבוססים. תודתנו לערן צלגוב ולרפי וייכרט על הערותיהם הנבונות.

מוזיקת המדבר

– הֶרְקוֹד מֵתְחִיל: לְהִסְתִּים קְרוֹב לְצוּרָה
נִתְמַכֶּת לְלֹא נִיעַ – עַל הַגֶּשֶׁר
בֵּין חוּאֲרֹז וְאֵל פָּאסוֹ – בְּלִתִּי מְזֶהָ
בַּחֲשֵׁךְ לְמַחְצָה
חֲכוּ!

הָאֲחֵרִים חֲכוּ כְּשֶׁבַחְנָת אוֹתוֹ
עַל הַמַּעֲבָר עֲצֵמוֹ

הָאֵם זֶה חִי?
– לְלֹא רֹאשׁ,
רְגֵלִים וְלֹא זְרוּעוֹת!

זֶה לֹא שֶׁק סְמֵרְטוּטִים שְׁמִיּשָׁהוּ

נִרְפָּה עַל

?

נָטַש פֹּה

שׁוּלֵי הַקּוֹרָה הַתּוֹמֶכֶת

חֹסֶר צוּרָה לֹא-אַנוּשִׁית,

בְּרָכִים מְחַבְּקוֹת חֲזָק לְתוֹךְ הַבֶּטֶן

צוּרַת בִּיצָה!

אֵיזָה מְקוֹם לִישׁוֹן!

בְּגִבּוֹל הַבֵּין-לְאָמִי. אֵיפֹה עוֹד,

בֵּין תַּחֲוּמֵי שְׁפוּט, שָׁאִין לְהַפְרִיעַ לוֹ?

אֵיךְ נִצְלִיחַ לומר מַה שְּׁצָרִיךְ לְהֵאמֹר?

רַק הַשִּׁיר.

רַק הַשִּׁיר הַסְּפוּר, בְּמִדָּה מְדֻקָּת:

לְחֻקוֹת, לֹא לְהַעֲתִיק טָבַע, לֹא

לְהַעֲתִיק טָבַע

לֹא, פְּרָקְדֹן, לְהַעֲתִיק טָבַע

אֶלֹא רִקּוּד! לְרִקּוּד

שָׁנִים וּשְׁנִים אֶתוֹ –

מְבַדֵּד שֵׁם יִשָּׁן,

הַקֶּצֶה הַיִּמְנִי לְמַעַלָּה!

מוֹזִיקָה

מִחְלִיפָה אֶת הַרְגֵעַ שָׁלוֹ, צוּעֶקֶת לָנוּ

מְמַרְחֵק רַב . .

מְעִירָה אֶת הַרְקוּד

הַנוֹשֵׁף עַל אֶצְבָּעוֹתָיו הַרְדּוּמוֹת!

רַק הַשִּׁיר

רַק הַשִּׁיר הָעָשׂוּי, שְׁיֵאמֹר אֶת מַה שְּׁחָיֵב

לְהֵאמֹר, לֹא לְהַעֲתִיק טָבַע, תִּקְוָע

בְּגִרוּנָנוּ .

החזק? החזק לא נותן לנו כלום
מלבד גופה, עטופה בגלימה מלכלכת.
החזק מבסס על רצח וכליאה,
מעבדים זמן רב,
רק זה, בעקבות המוזיקה חסרת התחושה,
מבסס על הרקוד:

סבל של מודעות עצמית
כרוך לתוך השלם
במה שמקיף אותנו
אני לא יכול לברח

אני לא יכול להקיא את זה החוצה
רק השיר!

רק השיר העשוי, הפעל קורא לו
להתהוות.
– זה נראה קטן מדי בשביל גבר.
אשה. או איש זקן מצמק מאד.
אולי מת. הם כנראה בודקים את המקום
ולסלק את זה אחר כך.

זרק את זה לנהר.
דבר טוב.
עוזבים את קליפורניה כדי לחזור מזרחה, המדבר הפורה,
(לו היה מקבל מים)
הקיף אותנו, מוזיקה של השרדות, מרסנת, מרחקת, חצי
נשמעת; אנו נבלענו
בתוכה כבשעות הערב המקדמות, רואים את הרוח מרימה
ודוחקת את החול, אנחנו
עברנו את יומה. לאורך כל הלילה, בדרך לאל פאסו כדי
לפגש את חברנו,
ישנו חסרי מנוח. במחשבות על פריז, התעוררתי לתקתוק
המסלות.
המדבר המשנן.

– לְסַפֵּר

מָה לְאַחַר מִכֵּן רָאִיתִי וְשָׁמַעְתִּי

– לְשִׁים עֲצָמִי (בְּתוֹךְ)

הַטֶּבַע שְׁלִי לֵיד הַטֶּבַע

– לְחֻקוֹת

טֶבַע (כִּיּוֹן שְׁלֵהֶעֱתִיק טֶבַע יִהְיֶה

דָּבָר מִבֵּישׁ)

אֲנִי מִשְׁכִּיב אֶת עֲצָמִי:

הַשּׁוֹק הַיֵּשֶׁן הוּא מְקוֹם טוֹב לְהִתְחִיל:

בּוֹאוּ וְנִחַתְנָה מִפֶּה –

טָקִילָה זֶה רַק

לְגִימָה בְּפִרוּטָה בְּרַחוּבוֹת הַצַּדִּיִּים הָאֵלֶּה.

אָבֵל לֹא לְהַכְנִס. אֵה, זֶה בְּסֹדֶר

בְּשַׁעָה זֹאת הַיּוֹם אָבֵל רָאִיתִי אֶת ה. חוּטֶף

מִכּוֹת רִצַּח בְּאַחַד הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה. הוּא

הַזְמִין אֶת זֶה. חֲשַׁבְתִּי

שְׁיִרְצְחוּ אוֹתוֹ. אֲנִי

שׁוֹתֶה בְּרַחוּב הָרֹאשִׁי .

זֹאת זִירַת הַשְּׁוֹרִים

אֵה, אִמְרָה פְּלוֹס,²⁵ אַחֲרֵי שֶׁהִתְרַגְּלָה

לְחִלּוּפֵי הָאוֹר .

אֵיזָה צָבַע! כִּמָּה

נִפְלָא!

– פֶּרְחֵי נֵיר (para los santos)

כְּלִי חֲמֶר-אֶדֶם, שְׁרוּפִים, מְרוּחִים

בְּכָחֵל, סִכּוּ"ם,

פְּלִפְלִים מִיִּבְשִׁים, בְּצָלִים, הַדְּפָסִים, בְּגָדֵי

יְלָדִים . הַמְּקוֹם נְטוּשׁ מְלֻבֵּד

25 פִּלּוֹרְנִס וִילִיאַמֶס, אֲשֶׁתוֹ שֶׁל הַמְּשׁוֹרֵר.

מספר אינדיאנים שרובצים
בדוכנים, לא מבחינים (שלא תחשב)
כאלו ישנו שם .

יש יציע שני . רוצים
לעלות?

מה עושה את הטקסנים לכל כך גבוהים?
ראינו הבקר אשה במעיל פרווה
מטר שמונים כאלו כלום. איזו אשה!
בנראה דמות מברודוי.

– אספר לכם מה עוד ראינו: כמעט מיליון
דרורים זועקים בקול רם
בעצים של הפארק הקטן שבו
עוצרים האוטובוסים, מקום מפלט,
אני מניח,
מהרוח שדוחפת את החול כך
ברחבי העיר .
גשם טקסני קוראים לזה

– ושני התנינים האלה במזרקה .
היו ארבעה

ראיתי רק שנים
הם הסתכלו

ישירות אליך כל הזמן .
פרוטה בבקשה! תן לי פרוטה בבקשה, מיסטר.
אל תתן להם כלום.
באפן אינסטינקטיבי .

מִיִּשְׁהוּ כָּבֵד מִשֵּׁן אֶת פָּרֶק כֶּף
הַיָּד הָעִירִם שְׁלוֹ מֵאֲצָבָעוֹת מְגִנּוֹת אֱלֹה
בְּזִמָּן שֶׁבִּתְדָעָה חֲשֵׁשׁ עָמוּם מִדְּבָר
וְהַמּוֹזִיקָה מְעוֹרֶרֶת .

בואו נִכְנֵס לְכָאן.
מוֹזִיקָה! נְקִטְעַת
כְּשֶׁדִּלְתוֹת הַבֵּר נִסְגְּרוֹת מֵאֲחוּרֵינוּ.

יֵשׁ לָנוּ
עוֹד חֲצִי שָׁעָה.

– חֲזֹרְנוּ לְרָחוֹב,
הִלַּחֵץ נָע מְדוּכָן לְדוּכָן לְאַרְךָ
הַמְדָּרְכָה. מוֹלָנוּ, לֹא פָחוֹת עֲקֻשָּׁנוֹת
הַחֲגִיּוֹת הַטּוֹבוֹת פְּתוּחוֹת לְרוּחָהּ. הַכְּנִסוּ
וְהַבִּיטוּ סְבִיב. אַתֶּם לֹא חֲבִיבִים לְקִנּוֹת: כּוֹבְעִים
מִגִּפִּי רְכִיבָה, שְׂמִיכוֹת .

הַבִּיטוּ אֵיךְ,
תְּלוּי מִצּוּאָרָה בְּצַעֲרִי, הָאִינְדִּיאָנִית
הַצַּעֲרִיָּה נוֹשֵׂאת אֶת הַתִּינוֹק שְׁלָה!

– שְׁטֵף שֶׁל סִפְרִידִית,
כְּשֶׁהִיא חוֹלֶפֶת בְּמַהֲירוֹת, לְהוֹטָה, עֵינַיִם
קְרוֹעוֹת לְרוּחָה בְּשִׂיחָה נִלְהַבֶּת עִם בַּעֲלָה הַנֶּעֱר

– שְׁלֹשׁ נְעוֹת חֲצִי בּוֹגְרוֹת, אַחַת מֵהֶן אוֹכֶלֶת
רְמוֹן. צוּחֶקוֹת.

וְהַתִּיר הַרְצִינִי,
גָּבֵר וְאִשָּׁה, בְּגִיל הָעֲמִידָה, מִהַמְעַרֵּב הַתִּיכוֹן,
זְרוּעוֹתֵיהֶם עֲמוּסוֹת בְּשִׁלָּל, לוֹחֲשִׁים
יַחַד – עֲדִין מִחֲפָשִׁים מְצִיאוֹת .

ממתקי האנילין

האדמים והירקים בדוכן הקטן
שאותו מנהלת אינדיאנית זקנה.

הייתם מאמינים שמישהו באמת
קונה – ואוכל את הדבר הזה?

רגלי מתחילות לכאב לי.

יש לנו עוד כמה דקות.

בואו ננסה פה. הם עצרו את ראש העיר
בחדש שעבר מפני שלקח \$3,000 לשבוע
מבתי הזונות בעיר. לא נשאר הרבה
לנערות. המופע התחיל.

רק כמה מהשלחנות

תפוסים. תזמרת רגילה – המקום

הזה מתעורר מאחר יותר – מנגנת את הג'נג-א-ג'נג

המקומי הרגיל – צות של נער ונערה, היא

מסתודדת עם מישהו

מאחורי הבמה. צוחקת: בדיוק מסיימת את המופע.

אז נשתה עד לסיבוב הבא – סטריפטז.

אתה רציני? ואו! תסתכל עליה.

אתה צריך להיות

מאד שכור כדי להשתעשע מזה.

היא לא מקסיקנית. אחת שחוקה

מארצות הברית. תסתכל על השדים האלה

יש איזשהו קסם

בלראות אותה מנענעת

החרוזים המנצנצים

מהחוט סביב ירכיה

היא מסתלסלת, אבל זה
לא מה שאתה חושב,
אף אחד לא צוחק
כשהוא רואה את הבטן שלך.

יש מי שמתרגש, אבל לא
מהמופע המשעמם.
הגיטריסט מפהק. היא
היא אפילו לא יכולה לשיר.

יש מסביב לאמץ
המאפר שלה פרגוד
של יונים יפהפיות
שמנפנפות בכנפיהן.

עייניה הקרות גונחות באדי-
שות, אך לא
מחיכות. ועדין הן נושקות
והומות בזכות
כנות מסימת. היא

כבדה על רגליה.
זה טוב. היא
מתכופפת קדימה, נתמכת
בשלחן של
הגבר המקריח שיושב
זקוף, לבד – כן
שהפל תלוי קדי-
מה.

על מה לעזאזל
אתה מגחך לעצמך? לא
עליה?

המוזיקה!
אני אוהב אותה. היא מתאימה

למוזיקה

מדוע האינדיאנים האלה לא מתגברים על הברברת המבחילה,
על נשמתם ועל אהבותיהם ושרים לנו משהו אחר
לשם שנוי?

המקום הזה מסריח
מזה. היא
לפחות יודעת שהיא
חלק ממנגינה אחרת,
מכירה את הלקוחות שלה,
דעתה עליהם כמו
שלי. זה נותן לה
נקדה לזכותה . נקדה לזכותה
כשהיא עוקבת אחרי המוזיקה
השקרנית .

יש מוזיקה אחרת. המתק הצבעוני
של מערמיה מרים אותה במפתיע
לטל חלק במנגינתה .

אנדרומדה של הסלעים האלה,
הבתולה של תודעתה. הירקים והאדמים ההם
המסתוריים
בלעג שלה, בחסד
היא נעשית חסודה באפן מפתיע .
אף על פי שאין דרך שהיא
מעמידה פנים .

בואו נצא מזה.

ברחוב זה הכה
בי בפרצוף, כשאנו מתחילים לצעד שוב. או אולי
אני סתם משחק את המשורר? אולי פשוט המצאתי
משהו קרעים-קרעים? חשבת

מה יש בצורה של זונה זקנה
במקום מקסיקני זול בחוֹאֲרוֹ, התחת
העירם שלה שמתפתל בטרופי יכול להיות
כל כך מרענן עבורי, מעלה לאזני
מנגינה כה מתוקה, בנויה מכזה רפוש?

הנה הגענו. הם יגיעו בכל רגע.
הבר נמצא מימין לפניסה,
כמה שלחנות מולנו שאיתה צריך לעבר
להגיע אל חדר האכל, מעבר לו.

רביעה, שני אמריקנים מגדלים, כבר
לא צעירים, לבושים כמו קאובויים,
כובעים והכל, שתויים ומשתוללים
עם הבחורות שלהם, שתויות גם כן,

במיוחד זאת המסיתה את הגבר שלה,
הכי גדול, יפ אי! לרקד
בחלל הצר, מתעלמת מהכל
– היא אינה יודעת שבע, והוא מנסה

לעמד בקצב שלה כשהוא מועד.
תן גז, אחי! יפ אי! אנחנו נדחקנו לידם להגיע לשלחן שלנו, היינו
שבעה. יושבות בחדר

קבוצות שקטות של משפחות, חלק עם
ילדים, אוקלים. ממעמד
גבוה יותר ממה שאיתה רואה
ברחוב. אז הנה אנחנו. אתה

יכול לראות מעבר לתוך המטבח
שם אחד הטבחים, שרוולי חלצתו
מפשלים, סנר מעל
מכנסים מוגהצים היטב של בגדי

רחוב, שביל מקפד בשער השחר,
איש גבוה
נאה, עובד
מרפז, מול קרש חתוף

אולד פאשנד'ס לללם?²⁶

אז זהו ויליאם
קרלוס ויליאמס, המשורר .
פלוס ואני אכלנו למחצה
את רבעי לבבות החסה, לפני
ששמנו לב שהאחרים לא נגעו בשלהם .
אתה נראה די נורמלי. תוכל להגיד לי? למה
שמישהו ירצה לכתב שיר?

משום שהוא שם פדי שיכתב.

או. אז ענין של השראה?

של צרף.

או. אבל מה מניע אותנו?

אני הוא זה שחלקי מחו
מפזרים
ללא מטרה

– וכן,

השעה הסתיימה, השלו נאכל, והיינו
בדרכנו חזרה לאל פאסו.

לילה טוב. לילה
טוב ותודה. לא. תודה לכם. אנחנו

²⁶ אולד פאשנד הוא סוג של משקה אלכוהולי, קוקטייל.

מתכוננים ללכת

– וכה, על פרק כף היד העירם, אנו שוב חשים
באצבעות העקשניות

פרוטה בבקשה, מיסטר.

פרוטה בבקשה. תן לי פרוטה.

הנה! עכשו תסתלק.

– אבל המוזיקה, המוזיקה געורה מחדש
כשאנו עוזבים את חלקי הרחוב היותר הומים
ומגיעים שוב לגשר בשעת בין ערבים,
משלמים את האגרה ומתחילים שוב לחצות
רואים את אורות ההרים לארך הצד האחורי של אל
פאסו ועוזרים לראות נערים שצועקים
לנו לזרק להם עוד מטבעות בעודם עומדים
במים הרדודים . אז שם
נמצא התמריץ, עם הענין המרגיז
של האצבעות המפתיעות ההן.

אז אתה משורר?

דבר טוב להפטר ממנו – חצי שתוי,
ארוחה בחנם בבטנה, אפלו
שתחלה בטיפוס – ועוד פגשת אנשים שאתה
לפחות יכול לדבר אתם .

הקלה מן המוזיקה הבלתי משתנה, הבלתי נגמרת
המשתלטת והעקשנית

מה עוד, לטינים, אתם מבקשים לעצמכם

חוץ מהקלה!

עם החרטוט חסר המבע שהאכלתם
אותנו מנפשותיכם ואהבותיכם, שאתו
בלענו. ספרדים! (אם כי אלה היו בעקר
אינדיאנים, שרודפים אחרי הממזרים הלבנים

לְאֶרֶץ הַרְחֹבוֹת בְּיוֹם הַעֲצֵמָאוֹת שְׁלָהֶם
וּמִנְסִים לְהֵרֵג אוֹתָם) .

מָה זֶה?

או, בּוֹאוּ נִמְשִׁיךְ.

אֲבָל מָה זֶה?

הַמוֹזִיקָה!

הַמוֹזִיקָה! כְּמוֹ שְׁקֻז־אֶלֶס הִכָּה²⁷
וְהִצְלִיחַ לְהַחֲזִיק צִלִּיל צ'לוֹ עֶמֶק,
וְאֲנִי לֹא מְלִים .

שֵׁם זֶה יָשָׁב
בְּזוֹיֵת הַבּוֹלְטֵת שֶׁל אֲגֹן הַגֶּשֶׁר
כְּשֶׁנֶּעֱמַדְתִּי מְזַעֶזַע וְהִסְתַּכַּלְתִּי עַל זֶה –
בְּאוֹר הַדְּמֻדוּמִים: חֶסֶר צוּרָה אוֹ לְהִפֹּךְ חֲזוֹר
לְצוּרָתוֹ הַמְּקוֹרִית, לֹא זְרוּעוֹת, לֹא רַגְלִים,
לֹא רֹאשׁ, אֲרוֹז כְּמוֹ זֶרַע שֶׁל פְּרִי לְתוֹךְ
פְּנֵה עֲלוּמָה זוֹ – או
דָּג שׁוֹחָה נֶגֶד הַזֶּרֶם – או
תִּינוּק בְּרָחֶם הַמוֹכֵן לְחֻקוֹת חַיִּים,
מִגֵּן עַל חַיֵּיו נֶגֶד
לִידָה שֶׁל הַבְּטָחָה נּוֹרָאָה. הַמוֹזִיקָה
שׁוֹמֶרֶת עַל זֶה, לִחָה, צְפוּי שְׁעוּטָף אֶת זֶה,
דִּיו מְקַהֵה שְׁמִכְתִּים אֶת
יָם תּוֹדַעְתָּנוּ – לְעֵכָב אוֹתָנוּ – הַשֵּׁל
מְצוּרָה הַכִּי קְרוּבָה לֹא צוּרָה,
מוֹזִיקָה! מוֹזִיקָה מְגוֹנֶנֶת .

אֲנִי מְשׁוֹרֵר! אֲנִי

אֲנִי. אֲנִי. אֲנִי מְשׁוֹרֵר, אֲנִי אֲשֶׁרֶרֶתִּי, מְבִישׁ

27 פבלו קזאלס היה צ'לן, מנצח ומלחין קטלאני.

כַּעַת הַמוֹזִיקָה נִתְּכַת, כְּמוֹ בְּתוֹךְ
רָגַע בּוֹדֵד אֲנִי שׁוֹמֵעַ אוֹתָהּ. כַּעַת הַכֹּל
קָשׁוּר בִּי. הָרִקּוּד! הַפֶּעַל מְנַתֵּק אֶת עֲצָמוֹ,
מְחַפֵּשׁ כִּיצַד לְהַעֲשׂוֹת רְהוּט .

וְאֲנִי לֹא יָכוֹל שֶׁלֹּא לְחַשֵּׁב
עַל פְּלִאֵי הַמַּחַ
שׁוֹמֵעַ אֶת הַמוֹזִיקָה הִיא וְעַל
מִמְנוּתָנּוּ לְפַעֲמִים לְתַעֵד אוֹתָהּ.